

personality development of the individual. In particular, the decline of the importance of the cult of fatherhood among the young generation makes it necessary to develop a conscious relationship to the mastery of the roles of parents in students of vocational educational institutions as part of their personal identity.

The purpose of this article consists in definition and theoretical rationale for the formation of a conscious attitude to parenthood among students of vocational educational institutions as a component of personal self-determination.

Methods. To achieve this goal, we used a complex of theoretical methods – analysis, synthesis, systematization, generalization and comparison of theoretical material.

Results. The peculiarities of the age span of students in vocational educational institutions, social situation of development, leading activity, mental neoplasms age. It justifies the importance of building life plans, self-determination and self-realization in different spheres of life – personal, professional, moral, social and the like. The author defines the notion of a conscious relationship to fatherhood, its features, motivating the implementation of parental roles. It is analyzed scientifically-based views on this subject known to local educators and psychologists. The author focused on identifying strategies for the implementation of the paternity testing, identified the best of them.

In the article the necessity of formation of students of vocational institutions, the optimal hierarchy of motives, this properly will present a desire for parenthood.

Originality. The article identifies that the focus of activities of vocational and technical institutions only need to provide the individual professional skills leads to a neglect of the problem of becoming a full-fledged personality, including the formation of an adequate position students for future fatherhood.

Conclusion. Important at the stage of learning of the individual in vocational school is not only training, but also personal self-determination, coordination of all aspirations with important life priorities (career, family, social). Therefore, according to the author, the important is the introduction of innovative forms of socio-educational work in vocational educational institutions with the purpose of formation of students' conscious attitude to parenthood as a component of personal self-determination.

Ключові слова: parenting; conscious attitude to parenthood; parent's position; the implementation strategy of paternity; personal identity; professional identity; world view; life plans.

Одержано редакцією 27.09.2016
Прийнято до публікації 05.10.2016

УДК 37(09)(477.52) Ступак

Похілько Олена Вікторівна,
аспірант кафедри педагогіки,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ Ю. СТУПАКА

Анотація. Виокремлено і проаналізовано основні напрями науково-педагогічної спадщини Ю. Ступака: літературознавчий, методичний, історико-педагогічний, етнопедагогічний, мистецтвознавчий, краєзнавчий, бібліографічний. Визначено змістові особливості історико-педагогічного й етнопедагогічного доробку вченого (обґрунтування народної педагогіки як окремої галузі педагогічних знань; розкриття виховного потенціалу фольклору). Доведено, що Ю. Ступак – один із перших радянських педагогів, який наполягав на доцільності використання самого терміну і засобів народної педагогіки в освітянській теорії й практиці, демонстрував красу рідного слова та унікальність української культури, був автором перших підручників з української дитячої літератури.

Ключові слова: науково-педагогічна спадщина; Ю. Ступак; літературознавство; методика викладання; історія педагогіки; етнопедагогіка; мистецтвознавство; краєзнавство; бібліографічна робота.

Постановка проблеми. Реформування вітчизняної системи освіти нерозривно пов'язано з відродженням національних традицій, що задекларовано в основних нормативних документах країни. В Україні з кожним роком зростає інтерес науковців і широких кіл громадськості до видатних персоналій, життя й долі людей, які пов'язані з зародженням, становленням і розвитком української науки. У історико-педагогічному контексті учений, педагог – не тільки індивідуальний творець, майстер, але, передусім, представник педагогічної думки свого часу, у житті й творчості якого знайшли відображення всі складнощі певної історичної епохи.

Юрій Петрович Ступак (1911–1979 рр.) відомий як педагог, учений-літературознавець, фольклорист, мистецтвознавець, краєзнавець, людина енциклопедичних знань, широке коло зацікавлень якого зосереджувалося в домінуючій площині освіти й виховання молодого покоління. Тож вивчення основних напрямів його науково-педагогічної спадщини дозволить з'ясувати його місце і роль в українському культурно-освітньому просторі 30–70-х років ХХ століття, розширити уявлення сучасників про розвиток вітчизняної педагогічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиріччя опублікована низка ґрунтовних праць, що підняли на якісно новий рівень методологію історико-педагогічних досліджень, зокрема, в аспекті вивчення педагогічних персоналій. Заслужують на увагу розвідки, що присвячені видатним діячам минулого, керманічам вищих і середніх навчальних закладів, наукових інститутів, культурно-освітніх товариств, педагогічних організацій, творців різних систем навчання (О. Адаменко, І. Доброскок, С. Золотухіна, О. Жиров, А. Іванко, О. Качмар, О. Кравченко, Г. Лесик, А. Нестреляй, Л. Смолінчук, А. Тимченко, С. Шевченко та ін.).

Окремі вектори багатоаспектної спадщини Ю. Ступака в різні часи ставали предметом уваги його колег та учнів, науковців різного рівня. У працях О. Білецького, І. Березовського, О. Дзевєріна, П. Охріменка, С. П'ятаченка, М. Рильського та ін., численних архівних матеріалах розкривається багатогранний талант Юрія Петровича. Проте більшість матеріалів про Ю. Ступака має публіцистичний характер і відноситься до 50–70-х років ХХ століття. І хоча останнім часом констатуємо повернення уваги до поглядів сумського вченого, спеціальні дослідження, що присвячені аналізу основних напрямів науково-педагогічної спадщини Ю. Ступака, нині відсутні.

Мета статті – виокремити і проаналізувати основні напрями науково-педагогічної спадщини Ю. Ступака.

Виклад основного матеріалу. Однією з характерних рис Ю. Ступака як ученого був постійний, органічний узаємозв'язок між проблематикою й питаннями, до яких він звертався в різні часи свого життя. Сумський краєзнавець і журналіст Г. Петров засвідчував «надзвичайну залюбленість у працю» Юрія Петровича, який «не мислив себе поза щоденними кропітними заняттями в книгосховищах, в архівах, за робочим столом» [8].

Перші ґрунтовні літературознавчі й педагогічні розвідки Ю. Ступака припадають на 30-ті роки ХХ століття. Починаючи з 50-х років ХХ століття, увага Ю. Ступака все більше зосереджувалася на проблемах освіти та виховання. Сплеск наукового інтересу Юрія Петровича до народно-педагогічних джерел знайшов утілення і в ґрунтовному дослідженні поглядів О. Духновича як одного з засновників вітчизняної народної педагогіки [13]. Зауважимо, що Ю. Ступак був одним із перших радянських учених, хто дав розлогу характеристику громадсько-педагогічної діяльності й творчого доробку закарпатського просвітника, думки якого про роль і місце вчителя в суспільстві, його ідея народності освіти, дидактичні погляди були близькими досліднику.

Саме з цього часу Ю. Ступак розпочав системне і багатоаспектне вивчення історико-педагогічної проблематики, зокрема педагогічних поглядів українських педагогів, визначних культурно-освітніх діячів дореволюційного періоду (Л. Глібова, П. Грабовського, Б. Грінченка, М. Коцюбинського, С. Сковороди, Лесі Українки,

К. Ушинського, І. Франка та ін.), праці яких містили ідеї щодо рідномовного навчання у школі як важливого джерела розумового і морального виховання, необхідності знайомства учнів із життям та історією свого народу, усною народною творчістю, ролі українського фольклору в процесі виховання дітей шкільного віку.

На перетині фольклористики і педагогіки знаходяться такі праці вченого, як «До вивчення народної педагогіки» [11], «Фольклор і педагогіка» [15], окремі видання «Педагогічні ідеї в українській народній поетичній творчості» (Суми, 1958) [14], а також «Виховне значення українського фольклору» (Київ, 1960) [10], що яскраво свідчать про пріоритети наукових зацікавлень Юрія Петровича.

Фольклористичні праці дослідника мали свою специфіку, яка полягала в неупередженості й багатовекторності підходів, урахуванні міжпредметних зв'язків літературознавства, мистецтвознавства і педагогіки, глибокому знанні та вільному оперуванні фактичним матеріалом. Доробок Ю. Ступака дозволив перевести фольклористику в практичну площину навчально-виховного процесу завдяки використанню її потенціалу в середній загальноосвітній і вищій школі. Учений переконував, що народна творчість – потужний засіб розумового, морального і фізичного розвитку особистості, ефективний шлях розв'язання таких актуальних методичних проблем, як удосконалення зв'язного мовлення, збагачення й уточнення словникового запасу, розуміння інтонації, міміки, жестів, ознайомлення з життям, побутом, звичками, традиціями, культурою українського народу.

Низка подальших розвідок упевнено засвідчила: прийшов час, коли набутий досвід дав право вчити інших, поєднав у собі якості літературознавця, методиста, педагога-наставника, науковця. Усе своє подальше життя вчений присвятив поширенню освіти, розвитку національної свідомості молоді, відродженню національної системи виховання. Саме турбота про виховання дітей, їхнє громадське змужніння спрямовувала увагу Ю. Ступака на вивчення дитячої літератури. Значна частина праць Юрія Петровича сприяла широкому, цілеспрямованому використанню дитячої книжки у вихованні молодого покоління; наполягав педагог і на необхідності розширення курсу дитячої літератури в педагогічних навчальних закладах.

Напрацювання багатьох років, наполеглива робота, самостійне опанування широким колом питань з історії педагогіки, розвитку світової та вітчизняної літератури й методики викладання привели вченого до участі в написанні одних із перших у своєму роді фундаментальних праць: «Української дитячої літератури» [3] – посібника для студентів педагогічних інститутів і педагогічних училищ (1963 р.) у співавторстві з Д. Білецьким, «Дитячої літератури» [2] – посібника для студентів дошкільних відділів педагогічних інститутів та учнів дошкільних відділів педучилищ (1967 р.) у співавторстві з Д. Білецьким, Ф. Гурвич та іншими. Значущість цих праць для розвитку вітчизняної науки було зафіксовано в численних рецензіях фахівців.

Необхідно зазначити, що ці навчально-методичні розробки були близькими за змістом до докторської дисертації Юрія Петровича «Нариси з історії української дитячої літератури XIX – поч. XX ст.», яку він, на жаль, не встиг закінчити.

Висока ерудованість Ю. Ступака, його невпинна творча енергія й усебічні знання з різних наукових галузей найбільш яскраво виявилися в ньому як одному з авторів першого видання «Української радянської енциклопедії» та «Шевченківського словника». Дослідник став першим літературознавцем, автором систематичного огляду української народнопоетичної творчості для дітей і вітчизняної дореволюційної дитячої літератури.

Ще одним напрямом наукових зацікавлень Ю. Ступака було бібліографування. Зокрема, він систематично публікував статті, що присвячені видатним бібліографам, неординарним, талановитим людям, справжнім подвижникам збереження й розвитку науки і культури І. Абрамову та С. Пономарьову, авторам покажчиків літератури про видатних громадських діячів, науковців і письменників. У цьому контексті на особливу

увагу заслуговує стаття «Бібліографія в самостійній роботі вчителя» (1959 р.) [9], у якій автор закликав до розширення знань педагогів-словесників у галузі бібліографії.

Органічною частиною діяльності Ю. Ступака було рецензування творчого доробку тогочасних учених. Підкреслимо, що у своїх наукових пошуках, зокрема бібліографічних та історіографічних, учений намагався залишатися об'єктивним і принциповим дослідником, застосовувати критичні підходи. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує його стаття «Вади одного бібліографічного видання», що опублікована у журналі «Вітчизна» рецензія на бібліографічний покажчик літератури «Українська радянська культура за 40 років» видавництва Книжкової палати УРСР (Харків, 1960 р.) [7]. Юрія Петровича обурило недостатня ретельність і недбалість упорядників, що спонукало його до наведення спростувальних прикладів щодо деяких із численних помилок і неточностей. Учений закликав Книжкову палату УРСР залучати до участі в підготовці книг не лише бібліографів, але й фахівців із відповідної галузі знань.

У подальшому проблематика літературознавчих і критичних праць Ю. Ступака значно розширилася завдяки охопленню актуальних питань дитячої літератури, сучасного літературного процесу, літературних зв'язків українського, білоруського, російського і східних народів, взаємозв'язку літератури та образотворчого мистецтва, фольклористики і бібліографії.

З початком епохи «хрущовської відлиги» сферу наукових інтересів Ю. Ступака поповнив новий напрям – розроблення краєзнавчої проблематики. Так, оригінальністю вирізнялися його праці «Перебування Т. Г. Шевченка на Сумщині» (1956 р.), «Фольклорні записи Т. Шевченка в нашому краї» (1961 р.) та інші. Привертає увагу звернення вченого до необхідності розширення шкільного краєзнавства за рахунок мистецької сфери, а саме: вивчення біографічних і творчих зв'язків художників, скульпторів, мистецтвознавців із рідним краєм, знайомство з народним образотворчим мистецтвом свого населеного пункту. Він наполягав, що зацікавленість молоді викликають постаті не лише земляків-художників, але й тих митців, які приїздили на етюди в певний регіон, підтримували зв'язки з місцевими жителями. На його думку, пізнавальний інтерес школярів актуалізує аналіз творів образотворчого мистецтва в контексті відображення життя рідного краю.

У своїх наукових розвідках Юрій Петрович виокремлював можливості для вивчення краєзнавства у процесі навчання у школі й у межах позакласної й позашкільної роботи. При цьому педагог застерігав від надмірного захоплення біографічними і регіональними аспектами, які можуть «застити собою творче обличчя художника», тобто «краєзнавство обов'язково має включати хоча б елементарні мистецтвознавчі питання» [5, арк. 1–2].

Ю. Ступак насичував свої наукові розвідки щодо естетичного виховання молоді засобами краєзнавства численними прикладами зв'язків діячів мистецтва з Сумською областю, де народилися В. Горленко, Ф. Кричевський, М. Лисенко, М. Мурашко, Г. Нарбут, у різний час жили і працювали Ф. Васильєв, І. Крамської, В. Маковський, К. Трутовський, А. Чехов, діяли Волокитинська фабрика художнього фарфору і фабрика художнього ткацтва у Кролевіці.

Наголошував Юрій Петрович на важливій ролі у краєзнавчій роботі таких витворів мистецтва, як пам'ятники видатним діячам держави і культури, науки, літератури і мистецтва, героям війни і праці, виокремлював такі їх функції: нагадування про подвиг, виховання кращих рис і почуттів, приклад для наслідування [5, арк. 4].

Проте вчителі мали забезпечувати не лише фактологічну розповідь про певні історичні події чи факти, але й загострювати «естетичну зіркість дітей» шляхом розкриття втіленої в пам'ятниках краси людини та її морального багатства, виховання почуття співпереживання. «Навчити школярів дивитися на світ «очима художників», через сприймання облич, поз, погляду, рухів, входити в думки й почуття зображених у пам'ятниках героїв – це найголовніша мета знайомства з ними. Справжні пам'ятники

спроможні викликати сильні почуття й емоції, в цьому їх значення для формування гармонійно розвиненої людини» [5, арк. 5]. Адже мітинги, наради, зустрічі поколінь чи почесна варта біля пам'ятників, покладання квітів розвивають почуття колективізму, зміцнюють зв'язки з народом та його історією, викликають у дітей нові емоції, задуми і прагнення, формують волю й вимогливість до себе.

Серед інших форм роботи школи, що пов'язані з пам'ятниками, педагог виокремлював зустрічі зі скульпторами, вивчення їхньої біографії, ознайомлення з альбомами, колекціонування листівок, «зарисовки», читання профільної літератури, походи й екскурсії, збирання спогадів і матеріалів про героїв, догляд за територією, висаджування дерев і квітів, упорядкування алей.

Значну частину наукового доробку Ю. Ступака репрезентували мистецтвознавчі праці. З 60-х років ХХ століття список праць Ю. Ступака все частіше поповнювався різноманітними розвідками з мистецтвознавства: рецензіями на книги про художників, нарисами про українських майстрів пензля, багато з яких були маловідомими широкому загалу, враженнями від багатьох виставок, вернісажів, передмова до каталогів виставок. Значна увага приділялася стосункам художників з Україною та Сумщиною; окремим виданням вийшла книга «Видатні художники на Сумщині» (1969 р.).

Діапазон зацікавлень Юрія Петровича як мистецтвознавця був досить широким, оскільки охоплював діяльність сумських художників, спадщину Т. Шевченка-живописця, зв'язки іноземних художників з Україною тощо. Необхідно зазначити, що саме цей напрям з елементами краєзнавства став провідним у дослідженнях Юрія Петровича наприкінці життя. Учений активно популяризував спадщину видатних художників, особливо акцентуючись на тих, хто увічнив на своїх полотнах Сумщину.

Продовжуючи дослідження шевченкознавчої проблематики, Ю. Ступак звертався до історії створення «ідеологом передвижників», художником І. Крамським портрета Великого Кобзаря, підготувавши спочатку невеличку розвідку «Дещо з історії Шевченкового портрета» (1963 р.), а потім розширивши її у праці «Крамської і Україна» (1971 р.). Аналізуючи біографічні і творчі зв'язки І. Крамського, який мав українське коріння і багато своїх полотен присвятив Україні, Юрій Петрович виокремлював його погляди щодо постаті Т. Шевченка та впливу Великого Кобзаря на сучасників. Сумський дослідник зазначав, що саме в цьому контексті Іван Миколайович створив один із своїх найкращих творів – портрет Тараса Григоровича, який зображував поета «мудрим, добрим, спокійним», ілюстрував його «неабияку внутрішню силу», передавав «велику людяність Кобзаря» [12].

Вагому частину мистецтвознавчих пошуків Ю. Ступака становлять дослідження українсько-вірменських зв'язків у галузі образотворчого мистецтва. Цьому напрямку наукової спадщини сумського дослідника присвячено ґрунтовну статтю члена Спілки журналістів України В. Балаяна [1], який знав Юрія Петровича особисто. Він у своїй розвідці детально проаналізував доробок ученого, що присвячений І. Айвазовському, до творчості якого він уперше звернувся ще в 1957 р. у статті «Айвазовський малює Україну», що вийшла друком у журналі «Україна». Ю. Ступак відзначав пильну увагу Івана Костянтиновича до природи України, народного побуту, праці та святкування простих людей, відзначаючи майстерність художника в передачі яскравих етнографічних деталей. Високо оцінював дослідник і добротні ініціативи І. Айвазовського, зокрема його пожертвування на користь бідних студентів грошових зборів від успішної виставки робіт у Києві (1884 р.).

У процесі своїх мистецтвознавчих пошуків Юрій Петрович виношував ідею написання історіографічної праці, задля створення якої активно спілкувався і збирав матеріал, із відомими дослідниками мистецтва.

У цьому контексті увагу Ю. Ступака привертала мистецтвознавчі праці академіка Академії наук УРСР М. Сумцова. У дослідженні «Визначний мистецький критик» він відзначав, що справа вивчення історії мистецтвознавства й критики на Україні тільки розпочалася, а створення шеститомної «Історії українського мистецтва» висунуло

потребу дослідження того, як розвивалися на Україні мистецтвознавство і критика, і яким чином вони пов'язані з творчим процесом. Результатом такого інтересу стала стаття сумського дослідника «З історії мистецької критики на Україні. М. Ф. Сумцов» [6], яка привертає увагу і сучасних дослідників.

В останні роки життя вчений написав працю «Кроки до пізнання прекрасного», що включала такі розділи: досвід і перспективи мистецького краєзнавства, його зміст і методи опанування у школі, реалізація на навчальних заняттях і факультативах з образотворчого мистецтва, при вивченні інших дисциплін, у межах позакласної, зокрема гурткової, й позашкільної роботи, у співробітництві з музеями, шляхом організації та участі у виставках і зустрічах із художниками та мистецтвознавцями, походах та екскурсіях, інших видах діяльності (вивчення біографій і скульптур, домашнє малювання, догляд і відвідування пам'ятників), загальні зауваження, джерела та бібліографія [4, арк. 8]. Фактично це була перша спроба створення посібника з мистецького краєзнавства у школі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, до основних напрямів науково-педагогічної спадщини Ю. Ступака відносимо: літературознавчий (зокрема, шевченкознавство), методичний, історико-педагогічний, етнопедагогічний, мистецтвознавчий, краєзнавчий, бібліографічний. Доведено, що Юрій Петрович був одним із перших радянських педагогів, яким обґрунтовано доцільність використання самого терміну і засобів народної педагогіки в освітянській теорії та практиці, доведено красу рідного слова й унікальність української культури, підготовлено перші підручники з української дитячої літератури. Розкрито погляди вченого щодо пізнавального, розвивального і виховного потенціалу фольклору, мистецтва, шкільного краєзнавства, їх впливу на розвиток мислення, пам'яті, уяви, почуттєвої сфери і позитивних рис характеру вихованців.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Подальшого наукового розроблення потребують питання аналізу публіцистичної спадщини Ю. Ступака.

Список використаної літератури

1. Балаян В. Дослідник вірменського живопису / В. Балаян // Сумщина. – 1998. – 29 січня.
2. Білецький Д. Дитяча література : посібник [для студентів дошкільних відділів педінститутів та учнів дошкільних відділів педучилищ] / Д. Білецький, Ф. Гурвич, Ю. Ступак [та ін.]. – К. : Радянська школа, 1967. – 541 с.
3. Білецький Д. М. Українська дитяча література : посібник [для педагогічних інститутів] / Д. М. Білецький, Ю. П. Ступак. – К. : Радянська школа, 1963. – 235 с.
4. Державний архів Сумської області. – Ф. Р-7443. – Оп. 1. – Спр. 28. – 126 арк.
5. Державний архів Сумської області. – Ф. Р-7443. – Оп. 1. – Спр. 29. – 7 арк.
6. Державний архів Сумської області. – Ф. Р-7443. – Оп. 1. – Спр. 46. – 14 арк.
7. Державний архів Сумської області. – Ф. Р-7443. – Оп. 1. – Спр. 211. – 2 арк.
8. Петров Г. Неспокій / Г. Петров // Червоний промінь. – 1981. – 23 липня.
9. Ступак Ю. П. Бібліографія в самостійній роботі вчителя / Ю. П. Ступак // Література в школі. – 1959. – № 6. – С. 86–90.
10. Ступак Ю. П. Виховне значення українського фольклору / Ю. П. Ступак. – К. : Знання, 1960. – 64 с.
11. Ступак Ю. П. До вивчення народної педагогіки / Ю. П. Ступак // Наукові записи Сумського державного педагогічного інституту. Серія : Філологія. – 1957. – Т. 6, вип. 2. – С. 160–173.
12. Ступак Ю. П. Крамської і Україна / Ю. П. Ступак. – К. : Мистецтво, 1971. – 51 с.
13. Ступак Ю. П. Педагогические взгляды А. В. Духновича / Ю. П. Ступак // Советская педагогика. – 1956. – № 5. – С. 68–77.
14. Ступак Ю. П. Педагогічні ідеї в народній поетичній творчості / Ю. П. Ступак. – Суми, 1958. – 32 с.
15. Ступак Ю. П. Фольклор і педагогіка / Ю. П. Ступак // Народна творчість та етнографія. – 1960. – № 3. – С. 135–144.

References

1. Balaian, V. (1998) *Researcher of Armenian art*. Sumshchyna. January 29 (in Ukr.)
2. Biletskyi, D., Gurvysh, F., & Stupak, Yu., et al. (1967). *Child literature* : textbook for students of preschool departments of pedagogical institutes and students of preschool departments of colleges. Kyiv. Radianska Shkola, 541 p. (in Ukr.)
3. Biletskyi, D., & Stupak, Yu. *Ukrainian children's literature* : textbook for pedagogical institutes. Kyiv: Radianska Shkola, 1963. – 235 p. (in Ukr.)

4. State Archives of Sumy Region. – F.P-7443. – D. 1. – F. 28. – 126 s.
5. State Archives of Sumy Region. – F. P-7443. – D. 1. – F. 29. – 7 s.
6. State Archives of Sumy Region. – F. P-7443. – D. 1. – F. 46. – 14 s.
7. State Archives of Sumy Region. – F. P-7443. – D. 1. – F. 11. – 2 s.
8. Petrov, G. (1981) *Anxiety*. Chervonyi Promin (Red ray). July 23.
9. Stupak, Yu. P. (1959) *Bibliography in teacher's independent work*. Literatura v shkoli (Literature at school) (in Ukr.)
10. Stupak, Yu. P. (1960) *Educational value of Ukrainian folklore*. Kyiv : Znannia, 1960. 64 p. (in Ukr.)
11. Stupak, Yu. P. (1958) *To studying national pedagogy*. Scientific notes of Sumy State Pedagogical Institute. Series : Philology. V. 6. Issue 2. P. 160-173. (in Ukr.)
12. Stupak, Yu. P. (1971) *Kramskoi and Ukraine*. Kyiv: Mystetstvo, 51 p. (in Ukr.)
13. Stupak, Yu. P. (1956) *Pedagogical ideas of A. V. Dukhnovich*. Sovetskaia pedagogika (Soviet Pedagogy), 5. (in Ukr.)
14. Stupak, Yu. P. (1958) *Pedagogical ideas in folk art*. Sumy. 32 p. (in Ukr.)
15. Stupak, Yu. P. (1960) *Folklore and Pedagogy*. Narodna tvorchiist ta etnografiia (Folk Art and Ethnography), 3, 135–144. (in Ukr.)

Abstract. Pokhilko O. V. Main directions of scientific and pedagogical heritage of Yu. Stupak.

Introduction. *At the modern state of development of Ukrainian society the reformation of national education is built upon the foundation of democratization and humanization, drawing from national and foreign pedagogical experience, which includes pedagogical legacy of many workers of higher education. Yurii Petrovych Stupak (1911–1979) is a pedagogue, scholar, theorist of literature, specialist in folklore, local historian, art critic, the author of numerous research works in History of Education and Ethnopedagogy. However nowadays historical and pedagogical research lacks special studies, dedicated to his scientific and pedagogical heritage.*

Purpose. *The main directions of scientific and pedagogical heritage of Yu. Stupak are singled out and analyzed.*

Results. *It is proven that the sphere of interests of the scholar includes relevant issues of children's literature, contemporary literary process, cultural and literary connections of Ukrainian, Russian, Byelorussian and eastern people, ties of literature and art, folklore studies and bibliography. It is established that a part of artistic heritage of Yu. Stupak is represented by works in art criticism and local history.*

The historical and pedagogical legacy of Yu. Stupak is characterized in the paper. The author highlights scholar's constant scientific interest to pedagogical ideas of Ukrainian pedagogues, distinguished cultural and educational leaders of pre-revolutionary period: on native language of instruction at schools as a main source of intellectual and moral education; on necessity of familiarizing the students with life and history of their nation, folk art; on the role of Ukrainian folklore in the process of educating children of school age.

It is stated that Yu. Stupak constantly focused on ethnopedagogical problems, convincing that folk art is a powerful means of intellectual, moral and physical development of personality, effective way to solve actual methodological problems (improving coherent speech, enriching and specification of vocabulary, comprehending intonation, mimics, gestures, familiarizing with life, household, customs, traditions, culture of Ukrainian people).

Originality. *The author singled out the main directions of scientific and pedagogical heritage of Yu. Stupak (theory of literature, methodological, historical and pedagogical, ethnopedagogical, art studies, bibliographic). The peculiarities of content of historical and pedagogical as well as ethnopedagogical works of the scholar are outlined (substantiating national pedagogy as a separate branch of pedagogical knowledge; revealing education potential of folklore).*

Conclusion. *It is proven that Yu. Stupak was one of the first Soviet pedagogues to substantiate expediency of using the term and means of national pedagogy in educational theory and practice, showed the beauty of native language and uniqueness of Ukrainian culture, become the authors of the first textbooks in the Republic in Ukrainian children's literature. The view of the scholar on cognitive, development and education potential of folklore, art, local history are highlighted.*

Key words: *scientific and pedagogical heritage; Yu. Stupak; theory of literature; methods of teaching; history of education; ethnopedagogy; art studies; local history; bibliographic work.*

*Одержано редакцією 26.09.2016
Прийнято до публікації 03.10.2016*